

LOKANTA ESRARI-ÖMER SEYFETTİN

Yakacık, 20 Kânunusani

Sevgili Server!

Dün akşam mektubunu aldım. Bir sene içinde o ne dehşetli daüssıla... Diyorsun ki:

“Bekârlık âlemleri gözümde tütüyor. Hele "Abeille d'or"un yemekleri... Acaba o vakit iştahımız mı çok açıldı? Şimdi artık evde hiç o nefis yemeklerin tadım bulamıyorum. En tatlı kompostolar bile bana saman gibi geliyor.”

Sonra beni yine eski lokantamızda bir yemeğe davet ediyorsun. Heyhat Serverciğim, bu davetine icabet edemeyeceğim. Sen evlenip Beyoğlu'ndan, pansiyon hayatından çekildikten sonra ben de oralarda yaşayamadım. Vakıa beni ailemin köşkünden uzak tutan **“Abey d'or”**un nefis yemekleriydi, çünkü bilirdin, müthiş bir oburum. Evet, müthiş bir obur... Bu kusurumu bir felsefeye de istinat ettirmişim. İsmiini hatırlayamadığım büyük bir adam demiş ki:

“İnsanın hayvaniyeti yemekle, insaniyeti okumakla kaimdir! “

Pek yanlış bir “kavli hekimane!” Adeta “bir binanın metaneti temelde değil, çatıdadır” gibi bir şey... İnsaniyet hayvaniyetimizin derişidir. Vücut olmayınca deri nasıl yaşar canım.

Belki hatırlarsın, daima itiraf ederdim ki:

- Ben yaşamak için yemiyorum. Yemek için yaşıyorum!..

Kullarından pek çok fazla hâkim olan Allah bütün mide-li mahlûkatım zevklerine lezzetli gelen şeyleri yesinler, içsinler, hazmetsinler diye yaratmıştır. Kâinatın, hilkatın bu basit, bu muazzam manasım sezmeyen budala filozoflar mahut meslekleri uydurarak hakikatten ne kadar uzaklaşmışlardır. Neyse. Pek derinlere dalmayalım! Sözüün kısıası: Ben artık **“Abey d'or”** lokantasının kapısından içeri giremem. Senin özlediğin o nefis yemekleri hatırladıkça şimdi gönlüm bulanıyor. Hani o masaldaki kör ihtiyar gibiyim! Dur, evvelâ masalı anlatayım:

Vaktiyle kör bir şair varmış. Yetmiş seksen yaşına gelinceye kadar tabiatın o, göremeyip tahayyül ettiği güzelliklerine neşideler düzmüş. Bir gün bulunduğu şehirden bir hekim geçiyormuş. Onun gözünü açmış. İhtiyar şair zihninde o kadar yaldızlayıp da terennüm ettiği güzelliklerin hakikatim görünce bir feryat koparmış:

- Ah, benim hayalimdeki şiirler bunlar mıydı?

Demiş... Tıpkı ben de öyle. Zevkten, hazdan homurdanarak yediğim yemeklerin hakikatini gördükten sonra sanki birdenbire hayatın lezzetini kaybettim. Evet, evin yemekleri kat'iyen lokantaninkine benzemez, adeta saman... Artık, “yemek için yaşamıyorum, yaşamak için yiyorum”

Ölmeyecek, verem olmayacak kadar... “Abey d'or”daki nefis yemeklerin hakikatini nasıl gördüm, bak!

Sen evlenip çekildikten sonra, ben pansiyonda öksüz kaldım. Ah, bir sevgili arkadaşın evlenmesi; bu adeta yarım ölüm demektir! Aradan sanki soğuk rüzgârlar savuran bir kara kedi geçti. Beyoğlu'nda kafa dengi bir arkadaştan mahrum yaşamağa başlayınca kendimi bütün bütün midemin faaliyetine hasrettim. Sabah akşam köşedeki masamda ihtiyar garson Mihalla şakalaşarak tabakları karnıma indiriyordum. Yegâne zevkim bu idi. Fakat yavaş yavaş fiyatlar o kadar yükseldi ki... Perhiz eder gibi hesapla yediğim halde yine her yemek bir buçuk lirayı geçmeğe başladı. Halbuki varidatım nihayet yüz lira idi... Kendi kendime:

- Bu olacak şey değil, ne yapmalı? Diyordum.

- Tabakları eksiltmek...”

- Hayır, hayır, bu “olamaz”dı.

Bir gece rüyada kendimi Abey'in mutfağında gördüm. Yeni kızarmış rostoları kesiyor, uçlarından kavruk parçalar kopararak ağzıma atıyordum. Uyandığım zaman hâlâ damağımda kalan bir tat duydum.

- Niçin bir aşçı yamağı olmayayım, dedim, mademki yemek için yaşıyorum?..

Fazla muhakeme etmedim. Çünkü en son bir muhakeme en kavi karan gevşetir. Fakat nasıl nefis yemekli lokantaların birine aşçı yamağı gibi girmeli? Bu bir meseleydi. “Abey d'or” un garsonları beni tanırlardı. Sonra serde Türklük var... Beyoğlu lokantalarının aşçıları Türk yamak kullanmazlardı. O sabah dünya cennetine, yani mutfığa nasıl gireceğimi düşünene düşünene lokantaya gittim. Mihalla selâmlaştık, bermutat günün en iyi yemeklerim haber verdi. Sonra dedi ki:

- Koşmak'tan bir aşçı çırağı kaçırdık, şimdi bize geldi. Atinalı... Kokoreç yapmasını biliyormuş. Yarın yaptıracağız?

Kokoreç ne? Diye sordum.

- Ah, bilmezsin. Kuzu barsağı... Kız saçı gibi örülü... Ah beğim, bak ne kadar güzel.. Görezeksin... görezeksin.

- Görürüz.

Dedim, ama aklım Kosmos'taydı. Biliyorsun ya... Bu lokantaya da giderdik. Kuk Birahanesi'nin yanında. Aklıma gelen planı düşünürken yapmağa başladım. Doğru Galata'ya indim. Eskicilerden kaba bir elbise aldım. Sonra bir rie kasket... Odama döndüm. Kıyafetimi değiştirdim. Boynuma mavili-beyazlı bir ipek mendil bağladım. Dolabın aynasında kendimi tanımiyordum. Tam bir palikarya olmuştum. Nasıl güzel Rumca bildiğimi elbet hatırlarsın. Evet, bir sene beraber yaşadığım Rene Misyonun yadigârı... Halbuki mekteplerde on sene içinde o kadar uğraştıkları halde öğretmezler.

Zavallı terbiyeciler, bilmezler ki, dünyanın en mükemmel lisan muallimi aşktır. Ecnebi lisanı için usul kadındır. Çince mi öğrenmek istiyorsun? Hemen bir Çinli kadın bul, sev! Onunla yaşa! Üç ay sonra, elli beş senede grameri tamamlanmayan bu meşhur lisanı bülbül gibi şakırsın!

Kosmos'un mutfağına indim. Aşçı kır bıyıklı, bodur bir Rum'du. Rumca, yanında boğaz tokluğuna çıraklık etmek istediğimi söyledim. Mırın kırın etti. Kendime Atina'dan yeni gelmiş bir işsiz süsü veriyordum. Vatanperverlikten, milliyetperverlikten bahis açtım. Sonra çıkardım, eline yirmi beş lira toka ettim. Yumuşadı:

- Fakat sen işten anlamazsın... Dedi.

- Anlarım.

- Hiç lokantalarda çalıştın mı? Yalan söylemedim:

- Hayır... Yalnız evlerde aşçılık ettim.

- O halde çok acemisin. Lokanta yemekleri başkadır, dedi.

- Öğrenirim.

- Haydi bakalım...

Soyundum. Önlüğü taktım. Ustamın gözüne girmek için gayet güzel bir kız kardeşim olduğunu, burada yer bulursam onu da getireceğimi söylüyor, yalanları dallandırıyordum. Üç tane kara kuru küçük Rum çocuğu pirinçleri ayıklıyorlar, zerzevatları doğruyorlardı. Mutfak karanlıktı. O kadar pisti ki... Mahiyeti tayin olunamayacak derecede karışık bir taaffün (pis koku) insana nefes aldirmıyordu. Ben gösterilen işleri yapıyor, sabah akşam karnımı tıka basa doyacağı için ayda açıktan doksan lira kâr edeceğimi hesaplıyordum. Yemekler filân hazırlandı. Saat on biri geçiriyordu. Acıkmıştım. Ustanın çocuklardan birisine para vererek peynir üzüm aldırmağa gönderdiğini gördüm. Şaşakaldım:

- Acaba perhizde mi? Diyordum, sordum:

- Usta, hasta mısın?

- Yok.

- Neye peynir, üzüm aldırıyorsun?

- Yemeğe.

- Burada yemek yok mu?

- Buradaki yemekler yenir mi? Anlamadım:

- Patron, aşçılarına yemek vermez mi?

- Verir ama kim yer!

Yine bir şey anlamadım. Usta, kır bıyıklarının altından siyah çürük dişlerini gösteren geniş bir kahkaha ile güldü. Masumiyetim hoşuna gidiyordu:

- İstedğin yemekten al ye. Daha senin bir şeyden haberin yok. Yarın bakalım yiyebilir misin?

Hâlâ anlamıyordum. Bununla beraber biftekten, pilâvdan yedim. Ağzımı silerken usta benimle Atina'ya dair konuşmağa başladı. Lâfı döndürdüm, dolaştırdım, mutfağın sırrına getirdim. O söyledikçe gözlerim açılıyor, kristal, arjante kapların içinde şimdiye kadar neler yediğimizi öğreniyordum. **Bir kere etler kasapların satılmayıp kalan, kokmağa bir karış kalmış mallarıydı.** Patron, piyasa fiyatından yüzde yetmiş noksanına bunları topluyordu. Zerzevatlar da böyle idi. Yağlar piyasa fiyatından beş defa az bir para ile alınıyordu.

- Bu nasıl olur? Dedim.

- Yağlarımız sahici yağ değildir ki... dedi, ayrı bir fabrika vardı. Lokantalara mal verir. Bu fabrika, kapısından bir dirhem süt, bir dirhem et girmeden yüzlerce okka yağ çıkarır. Ama neden yaparlar? Bilmem. Bu onların sırrı... Fakat mideyi zaçyağı (sulfuric acid) gibi bozar.

Her sabah yemeğinde büyük büyük lokmalarla yuttuğu nefis omletleri hatırladım.

- Ya yumurta... Dedim. Güldü:

- Gel!

Diye beni mutfağın nihayetindeki kilere götürdü. Elektrik düğmesini çevirdi. Birden parlayan aydınlık için de birçok çuvallar, gaz tenekeleri, fiçılar gördüm. Bu tenekelerden birisinin kapağını kaldırdı. Gösterdi. Sarı, yağ gibi bir madde idi.

- İşte omletlerin yumurtaları...

- A...

- Evet.

- Bunlar ne?

- Sözümona yumurta işte... **Balıkçılar Hayırsızada'dan martıların filân yumurtalarını toplarlar. Kırıp kırıp tenekelere doldururlar.** Getirip lokantalara toptan satarlar.

- Vay.

- Evet.

Akşama kadar hemen san'atın yarı esrarını bana anlattı. "Lokantacılıktan maksat elâlemi doyurmak değil, kendini doyurmaktır." diyordu. Havyara varıncaya kadar neden yapıldığım öğrendim. **Okkasını sekiz on liraya yediğimiz o nefis havyarlar, meğerse hep öküz dalağından yapılmış...** Hele bir portakal şurubu reçetesini tarif etti... **"Kavunların çürük tarafı çıkarılıp sıkılacak, bu koku için..."**

Helvacıkabağının kabukları renk için... Biraz da asit... Sonra alabildiğine su babam su..." Tatlılar için münhasıran sakarin kullanıyorlarmış. Maydanozlar, salatalar, hâsılı önümüze ne gelirse, bizim zannettiğimiz şeylerden pek başka, pek hasis maddelerden yapılıyordu.

... Nihayet dayanamadım:

Pekâlâ usta, dedim, bu kadar fena zahire ile bu kadar lezzetli yemek nasıl yapılıyor?

- Bu da bir sırdır!

Diye güldü. Sonra onu öğretti. Ah, keşke yalnız bu sırrı öğrenmeseydim... Bir kumanda verdi:

- Etrafına bak!

Bir göz gezdirdim. Tabaklar, satırlar, bıçaklar, hâsılı bin türlü alât, edevat...(aletler) Kıyma makineleri, tazyik kapları...

- Belki ev mutfaklarında olan bir şey yoktur, onu bul bakayım..

Aradım, aradım. Bulamadım. Ev değil, saray mutfağında bile alât, edevatça buranın yanında fakir kalırdı. Ben düşünce düşünce bakarken usta sabredemedi. Sanatın sırlarını acemi bir çırağa ifşa etmekten doğan bir neşeyle güldü:

- **Sabun be...** Dedi.

Hakikaten ortada hiç sabun yoktu. Sonra buranın yemelerindeki meçhul tadın, hani evlerde bir türlü verilemeyen tadın korkunç esrarını söyledi:

- KAPLAR HİÇ YIKANMAZ, HER ESKİ YEMEĞİN ARTIĞI YENİ YEMEĞE KARIŞIR. BU, İŞTE BİR NEVİ MAYADIR, O TAD BURADAN GELİR.

Ertesi gün, ayda bana doksan lira kâr getirecek işime gitmediğimi söylemeğe hacet yok sanırım. Serverciğim, o vakitten beri beni davet ettiğin "Abey d'or" a da veda ettim. Annemin köşküne geldim. Şimdi Sudanlı dadımın pişirdiği temiz yemekleri yiyorum. Fakat bunlar hakikat kadar tatsız... Ah, ne olurdu yine karanlık içinde yaşasa idim, oburluk cennetinin içinde... Artık İstanbul'da bir işim oldu mu, gündüzleri sadece zeytin ekmeğe kanaat ediyorum. Çünkü Kosmos'un mutfağı hayalimdeki o şairane, o temiz, o masum mandıraları da berbat etti.

Vallahi peynir bile yiyemiyorum!

(Not: Dışarıda yemek yemenin bedeli budur.)